

तस्य गोत्रापत्यम् कुञ्जां चकञ्च । ब्राह्मणान् तद्गोत्रा-
पत्ये पुं स्त्री० । ७ भौत्यमनोः पुत्रभेदे मार्कण्डे १०० अ० ।
दरोगभेदे “अभ्यभिष्यन्दिगुर्वामसेवनाच्चिचयं गतः ।
करोति पन्थिवच्छोषं दोषो वङ्गणसन्धिषु । ज्वर-
शूलाङ्गसादाद्यं तं ब्रह्ममिति निर्दिशेत्” साधवनि०

ब्रह्मश्व पु० ऋषभेदे भा० व० ६८ अ० ।

ब्रह्मकन्यका स्त्री इत० । १ सरस्वत्यां त्रिका० (वामनहोटी)

२ ब्राह्म्यां राजनि० [७०३६ अ०] २ ईश्वरार्पितकर्मकलेति०

ब्रह्मकर्मन् न० ब्रह्मविहितं कर्म० । १ वेदविहिते कर्मणि भा०

ब्र(त्र)ह्मकर्मसमाधि पु० ब्रह्मणि कर्मणां समाधिः “ब्रह्मार्पणं
ब्रह्महविर्ब्रह्मग्नौ ब्रह्मणा हुतम् । ब्रह्मैव तेन गन्त-
व्यम् ब्रह्मकर्मसमाधिना” गीतोक्ते सर्वकर्मणां कर्त्तार्यङ्ग
जातस्य ब्रह्मरूपेण चिन्तने ।

ब्र(त्र)ह्मकुण्ड न० ब्रह्मनिर्मितं कुण्डम् शा० तं० । सरोवरभेदे
तदाविर्भवकथा ।

“पाण्डुनाथस्योत्तरस्यां ब्रह्मकुण्डाह्वयं सरः । ब्रह्मणा
निर्मितं पूर्वं स्नानाय स्वर्गवासिनाम् । आयामेन शत-
व्यासं विस्तीर्णं तदङ्गकम् । सर्वपापहरं पुण्यं देव-
लोकात् समागतम्” तत्र स्नानमन्त्रः । “कमण्डलुं ससु-
द्भूतः ब्रह्मकुण्डान्ततश्च । हर मे सर्वपापानि पुण्यं
स्वर्गञ्च साधय । इत्यनेन तु मन्त्रेण स्नानात् तस्मिन्
सरोजले । पाण्डुनाथस्य संपूज्य विष्णुसायुज्यमाप्नुयात् ।
ब्रह्मकुण्डजले स्नान्त्वा पूजयित्वा उभापतिम् । ब्रह्मकूटं
समारुह्यै सक्तिमेवाप्नुयात्तरः” कालिकापु० ८१ अ० ।

ब्र(त्र)ह्मकूट पु० पर्वतभेदे ब्रह्मकुण्डशब्दे ढग्नम् ।

ब्र(त्र)ह्मकूर्च न० “अहोरात्रोषितो भूत्वा पौरुषं साक्षां विशेष-
मतः । पञ्चगव्यं पिबेत् प्रातः ब्र(त्र)ह्मकूर्चमिति स्मृतम्”
इत्युक्ते १ पञ्चगव्यपानरूपे ब्रतभेदे । २ कुशोदकसहित
पञ्चगव्ये च नारसिंहपु० “पञ्चगव्येन देवेशं यः स्नान-
यति भक्तितः । ब्रह्मकूर्चविधानेन विष्णु लोके महीयते”
“ब्र(त्र)ह्मकूर्चविधानेन कुशोदकयुक्तेन” देव० प्र० त० रजु०
प्रायश्चित्ताङ्ग ब्र(त्र)ह्मकूर्चप्रमाणादि ह्युवाचानादि-
पद्धतौ २२६१ प्र० अस्त्राभिर्दग्धिम् ।

ब्र(त्र)ह्मकृत ति० ब्र(त्र)ह्म तपः करोति क-किप् । १ तपःकर्त्तरि
२ विष्णो पु० “ब्र(त्र)ह्मणो ब्र(त्र)ह्मकृतं ब्रह्मा” विष्णुस०
ब्र(त्र)ह्मकृत ति० इत० । ब्रह्मणा कृते । ततः शुभ्रा० अथपत्ये
ढक् । ब्राह्मकृतय तदपत्ये पुं स्त्री० । [राजनि० ।

ब्र(त्र)ह्मकोशी पु० ब्र(त्र)ह्मणः कोशीव । अजमोदायाम्

ब्र(त्र)ह्मगर्भा स्त्री ब्र(त्र)ह्मेव गर्भोऽस्य । आदित्यभक्ताक्षी
राजनि० ।

ब्र(त्र)ह्मगार्ग्य पु० ऋषिभेदे हरिवं० १५६ अ० ।

ब्र(त्र)ह्मगिरि पु० कामाख्यानिबन्धपूर्वस्थां स्थिते गिरिभेदे
“ततस्तु नीलकूटाख्यं कामाख्यानिबन्धं परम् । तत्-
पूर्वभागे वसति ब्रह्मा ब्रह्मगिरिः पुनः” कालिकापु० ८१ अ०

ब्र(त्र)ह्मगीता स्त्री इत० । भा० आनु० ३५ अ० दक्षितायां
ब्रह्मणा कथितायां अतुशामनरूपगाथायाम् ।

“अत्र गाथाः पुरा गीताः कीर्त्तयन्ति पुराविद्ः । इह
द्विजातीन् धाता हि यथापूर्वं ससादधत् । न चान्य
दिह कर्त्तव्यं किञ्चिद्दुर्बुधं यथाविधि । शुभो गोपायने
ब्रह्म अयो वस्त्रेण शोभनम् । स्वमेव कुर्वतः कर्त्तुं श्रीवै
ब्राह्मो भविष्यति । प्रसाधं सर्वभूतानां प्रशुचास्य भवि-
ष्यति । न शौर्त्तं कर्म कर्त्तव्यं ब्राह्मणेन विपरिचिता ।
शौर्त्तं हि कुर्वतः कर्म धर्मः ससुपरुध्यते । श्रीश्च बु-
द्धिश्च तेजश्च विभूतिश्च प्रतापिनी । स्वाध्यायं चैव
साहाय्यं विपुलं प्रतिपत्स्यथ । हुत्वा चाहवनीयस्यं
सहाभाग्ये प्रतिष्ठिताः । अयस्योच्चा प्रभृतानां श्रियः
ब्राह्मणाऽनुकल्पिताः । अद्भ्यसा परया युक्ता ह्यत्रभि-
त्रोहलव्यया । दमस्त्राध्यायिनरताः सर्वांन् कामा-
नवापस्यथ । यच्चैव सातुषे लोके यच्च देवेषु किञ्चन ।
सर्वं तु तपसा साध्यं ज्ञानेन नियमेन च । इत्येवं ब्रह्म-
गीतास्ते समाख्याता मयाऽनघ” ।

ब्र(त्र)ह्मग्रन्थि पु० यज्ञोपवीतस्य पन्थिभेदे

ब्र(त्र)ह्मघातका पु० ब्रह्मण्यं विप्रं हन्ति हन-एव ल् । १ ब्र-
ह्महत्याकारके “पञ्क्तिभेदी दृष्ट्वा पाकी नित्यं ब्राह्मण-
निन्दकः । आदेशो वेदविक्रमेता पञ्चैते ब्रह्मघातकाः” ।
व्यासोक्ते पारिभाषिके २ पापभेदयुक्ते ति० । ब्रह्म-
घातोऽस्यस्यां “भक्षणेन ठन् । द्वादश्यां भक्षणे ब्रह्महत्या-
पापयुतायां पूतिकायां “पूतिका ब्रह्मघातिका” ति० त० ।

ब्र(त्र)ह्मघोष पु० इत० । वेदध्वनौ ।

ब्र(त्र)ह्मघ्न ति० ब्रह्मण्यं ब्राह्मणं हन्ति हन-क । ब्रह्महत्या-
कारके “ब्रह्मघ्नमपि त्रण्डालं कं पतनं पुनीमहे” म०
त० । स्त्रियां ङीप् ।

ब्र(त्र)ह्मचक्र न० ब्रह्मनिर्मितं चक्रम् । १ कार्यकरणस्यै
संसाररूपे चक्रे । “सर्वाजीवे सर्वसंस्थे दृहन्ते अस्मिन्
हंसो भ्वास्यते ब्रह्मचक्रे” श्वेताश्वतरोप० । २ राजाश्रयोक्ते
२ दोषोपयोगिचक्रभेदे च ।